

בעקבות מס פחמן – סוגיות שמחייבות את התייחסות האוצר:

בהמשך לדיון שהתקיים ב-7.8.24 לגבי מס פחמן, ולאור הודעתה של חברת הכנסת נעמה לזימי על כוונתה לפנות למשרד האוצר עם רשימת שאלות, להלן עמדתנו המקצועית לסוגיות מרכזיות שעלו בדיון ושמחייבות תשובות ממשרד האוצר:

- מניעת הפגיעה בשכבות המוחלשות באמצעות צביעת הכספים**

תמחור בחסר של הגז הטבעי, בעיקר לאור העובדה שלפי תוכניות משרד האנרגיה והממשלה הוא אמור להוות את חלק הארי בתמהיל האנרגיה הישראלי בעשורים הקרובים, חותר תחת מטרות המס ולמעשה מעודד מעבר לגז תוך המשך הפגיעה האקלימית והסביבתית, במקום לאנרגיות מתחדשות. בדיון טען נציג האוצר שהסיבה לאי תמחור מלא של הגז הטבעי היא כדי למנוע את הנטל על האזרחים והשכבות החלשות.

כמובן ששיקול זה הוא ראוי, אולם אי תמחור מלא של הגז הטבעי אינה האופציה היחידה ואינה האופציה הסבירה, להורדת הנטל המוטל על האזרחים והשכבות החלשות.

הדרך המתבקשת, שלא רק שתתקן את הפגיעה אלא שתוכל לקדם אוכלוסיות מוחלשות ולהבטיח את חוסן האנרגטי, היא צביעת הכספים ושימוש בהם הן כדי לתקן את הפגיעה הכלכלית והן כדי לתמוך במעבר של אוכלוסיות אלו לאלטרנטיבות דלות פחמן (התייעלות אנרגטית בדירות, התקנת פאנלים סולריים, מתן הלוואות לווודי בתים בכדי לשם סיוע לדירורים בהתקנת הפאנלים, ביטול המס הנגבה כיום מרשויות מקומיות הבוחרות להתקין פאנלים סולאריים במרחב הציבורי שלהן, בדגש על רשויות מקומיות חלשות). באופן זה המס יממש את מטרותו (הפחתת פליטת גזי חממה) תוך הקטנת הפערים הסוציו-אקונומיים. זאת ועוד, התנהלות ראויה מבחינת צביעת הכספים, וכן לאור העובדה שמחירי אנרגיה מתחדשת פוחתים והופכים משתלמים יותר משימוש בדלק מחצבים, המיסוי יכול להביא להורדת יוקר המחיה בהסתכלות ארוכת טווח. נזכיר שהוצעו בדיון מנגנונים שונים כיצד לעשות זאת בפועל, על סמך מקרים מהעולם.

אם כן, מדוע נמנע משרד האוצר מצביעת הכספים לטובת תיקון הפגיעה באוכלוסיות מוחלשות ומעבר לאלטרנטיבות דלות פחמן ובוחר בדרך של תמחור הגז בחסר באופן שמסכל את מטרות החוק?

- עיגון כלים להבטחת הגשמת מטרות המס על ידי תעדוף אנרגיות מתחדשות והתייעלות אנרגטית**

נציג האוצר טען גם בדיון בוועדה כי קידום אנרגיות מתחדשות מקודם באמצעות המיסוי על הדלקים המזהמים. אבל, כאמור לעיל, המס בהצעתו הנוכחית, כאשר הגז הטבעי מתומחר בחסר, מעודד מעבר לשימוש בגז טבעי ולא אנרגיות מתחדשות.

כמו כן, אין בנוסח ההצעה, או בנוסח ההסכמים עם התעשייה, עיגון לחובת התעשייה להשקיע את מענקה ההסתגלות (שמהווים את החלק הארי מהמענקים) להתייעלות אנרגטית. יש להוסיף סעיף בהסכם שמחייב אחוז מסוים מהמענקים להשקיע בהתייעלות אנרגטית.

לאור האמור לעיל, יש לדרוש ממשרד האוצר הבהרה מנומקת, לרבות חוות הדעת הכלכלית בבסיסה, מדוע המס במתכונתו הנוכחית לא יעודד בפועל העדפה של גז טבעי על פני אנרגיות מתחדשות או השקעה בהתייעלות אנרגטית, ובאיזה אופן בכוונת משרד האוצר למסמר מטרות אלו כל עוד הגז ממשיך להיות מתומחר בחסר.

- מיסוי גז המיוצא למדינות שאין בהן מיסוי פחמן**

המס בהצעתו הנוכחית, מתעלם מפליטות גז טבעי שמיצרות מגז שמיוצא למדינות אחרות. כאשר מדובר במדינות בהן יש מיסוי פחמן זו החלטה הגיונית המונעת כפל מס, אבל היעדר מיסוי פחמן על ייצוא הגז הטבעי למדינות ללא מס פחמן אינה הגיונית בעליל – לא מבחינה אקלימית (מאחר

שהפליטות הן גלובליות ולשאלת המיקום בו יישרף הגז אין נפקות לגבי חישוב הפליטות שיגרום להן) ובוודאי שמבחינה כלכלית – כאשר ההימנעות ממיסוי מותרת "כסף על הרצפה" בתקופה שבה הוא נדרש יותר מתמיד. היעדר מיסוי פחמן על ייצוא הגז הטבעי חמור במיוחד כי המס שכן נגבה מהגז הטבעי מתומחר בחסר משמעותי ואינו משקף את הנזק הסביבתי שנגרם מפליטות מזהמי אויר וגזי חממה (כפי שפורט לעיל). נזכיר שמיסוי הגז המיוצא למדינות בהן אין מיסוי פחמן יכול היה להביא להכנסות נוספות של כ-1.5 מיליארד שקלים.

לאור האמור, יש לדרוש מן האוצר לנמק את עמדתו לפיה ישראל לא תמסח את ייצוא הגז הטבעי בישראל, גם כאשר מדובר במדינות שאין בהן מס פחמן?

• **הסיכון שלא יהיה די במס בתצורתו הנוכחית כדי למנוע החלה של תיקון הגבולות הצפוי בעת ייצוא למדינות האיחוד האירופי**

כאמור, המס על הגז הטבעי שמוצע הינו קטן משמעותית מהמס פחמן במדינות אירופה - על פי התחזית של הבנק האירופאי המרכזי ב- 2030 מס הפחמן יהיה כ- 120 יורו לטון פחמן. בהמרה לטון דלק, המס על טון גז טבעי צפוי להיות 308 יורו השווים ל 1,273 ₪, כאשר בישראל עתיד בשנת 2030 המס פחמן על הגז הטבעי להיות 192 ₪ בלבד.

כלומר, המס על הגז הטבעי בישראל ב-2030 יהיה קטן פי 6.5 מהמוצע האירופאי.

לאור הפער המשמעותי, השאלה המתבקשת היא מדוע שהאיחוד האירופי יחשיב את המס בהצעתו הנוכחית כמס שמצדיק את אי הפעלת מנגנון תיקון הגבולות? במידה שהמס לא יוכר על ידי האיחוד האירופי, מה ההשלכות לגבי המצב בישראל – כיצד יפעלו לתיקון המצב ועל מי יפול הנטל שבמס הנוסף?

• **הבטחת ההכנסות ממס פחמן בהתאם להערכות – מנגנוני אכיפה, שקיפות, דיווח, בחינה מחדש ותיקון של הסדר המס בהתאם לביצוע בפועל**

בהתאם לנוסח הנוכחי, לא יהיה ניתן לבחון את אפקטיביות המס במהלך שנות המיסוי. מדובר במהלך לא סביר, כאשר ככל שיתברר שהוא אינו ממלא את מטרותיו, הרי שניתן וצריך לבחון את השינויים בו "תוך כדי תנועה" ובשלבם מוקדמים בהרבה.

בהקשר זה, נכון ללמוד מהניסיון העגום בהקשר של הקרן לרווחת אזרחי ישראל – "קרן העושר" – כאשר בעת אישורה, התחזיות של ההכנסות הצפויות עד שנת 2022 הוערכו בכ 14.2 מיליארד שקל כאשר בפועל הצטברו בה עד שנה זו רק 4.7 מיליארד שקל.

כלומר בפועל, ההכנסות לקרן העושר ירדו בכ- 67% מהתחזית וגם התחזיות לשנים הבאות ירדו בעשרות אחוזים לאחר האישור, בעוד החברות נהנות ממסך סודיות שאינו מאפשר לציבור או לכנסת כלים ראויים לפקח ולוודא שגביית המס מלאה ותקינה. הלקח המתבקש הוא כי יש לחזק את האכיפה על מנגנוני הצו כבר בעת גיבושו, ולהכניס סעיף פיקוח ושקיפות לפיו בכל שנה יהיה ניתן לבחון אם כי המס ממלא אחר מטרותיו, הן הפיסקאלית והן הסביבתית, ובעת הצורך בהתאם ליעדים ותנאים שיוסכמו מראש ניתן יהיה לשקול שינויים נחוצים בצו.

לאור ניסיונות העבר, ברור שיש לוודא שאכן מטרות צו הבלו מתקיימות במהלך הצו ולא בדיעבד, ולכן השאלה המופנית למשרד האוצר היא – מדוע לא יעגן מנגנונים לשקיפות, דיווח ובחינה מחדש במהלך הצו?

יש לחזור ולהזכיר כי אנו רואים בתמחור פחמן נדבך קריטי במדיניות אקלים לאומית ראויה, ושמחים על קידומו של מס פחמן בישראל, אולם הסוגיות שפורטו לעיל מחייבות תשובה והתייחסות, באשר התעלמות מהן עלולה להביא לסיכול מטרות המיסוי, להעלאת יוקר המחיה ולהמשך "עסקים כרגיל" בישראל תוך עצימת עין לסיכונים הכלכליים והאסטרטגיים שבכך.